

Bebyggelse og Identitet

Den norrøne gård som økonomisk og social enhed

Ph.d.-seminar arrangeret af Poul Baltzer Heide og Mogens Skaaning Høgsberg

Med dette seminar ønsker vi at diskutere begrebet "en gård", som det på forskellig vis anvendes inden for det nordatlantiske område, særligt Grønland, Island og Færøerne. Denne forskel er affødt af den forskellige konceptuelle baggrund som skandinaviske arkæologer medbringer i bagagen, og vi vil hermed skabe grund for en synliggørelse og diskussion af dette.

I det nordatlantiske område, hvor der i middelalderen hverken forekom landsbyer eller byer, var gården den centrale økonomiske og bebyggelsesmæssige enhed. Dette gør disse egne meget forskellige fra fx Danmark. Endvidere var der pga. varierende naturforhold betragtelige væsensforskelle mellem det, der udgør en gårdsenhed i de enkelte nordatlantiske områder.

Med "gården som økonomisk og social enhed" forstås der totaliteten af fænomener, der udgør en gård i de nordatlantiske områder – ikke bare bygninger, men også driftsformer (f.eks. anvendelsen af sætere), udnyttelse af andre ressourcer (fx fangst og fiskeri), beliggenhed i landskabet (i forhold til både ressourcer, kommunikation og bebyggelsesstruktur) og gårdens beboere. Målet med seminaret er at diskutere gårdbegrebet, for at vi på tværs af det nordatlantiske område kan nå frem til en bedre forståelse af ligheder og forskelle mellem det, der udgjorde en "gård".

Nogle problemstillinger

- Hvad gjorde en gård?
 - Hvilke funktioner, anlæg og forhold skulle være til stede for at et anlæg kan kaldes en gård? Hvor passer f.eks. fangstpladser og sætere ind i billedet? Hvem beboede en gård og hvem var økonomisk afhængige af den? Hvilke specialiserede funktioner fandtes udover landbruget?
- Hvor stor var en gård?
 - Spiller størrelsen af jordtilliggende, bedriftsstørrelse og ressourceadgang en rolle i klassifikationen som en gård? Fandtes der et hierarki baseret på gårdens størrelse?
- Hvilken rolle spiller boligens type og størrelse for forståelsen af gården?
- Hvad lå uden for gården?
 - Hvordan defineres, markeres og administreres skel imellem gårde? Hvordan udnyttes det land der ligger udenfor gårdens driftsområde?
- Hvilken rolle spillede gården i bebyggelsesmønstret?
- Hvordan identificerer vi gården?
 - Eksempler på metoder der anvendes til bestemmelse af gårdens økonomi og udstrækning.
- Hvordan var gårde forskellige på tværs af det nordatlantiske område?